

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 12

ПСИХОЛОГІЧНІ
НАУКИ

ВИПУСК 7 (52)

ЗМІСТ

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

Булах І. С. Методологічні проблеми визначення критеріїв особистісного зростання людини в онтогенезі..... 5

Бондаревська І. О., Михайленко В. О. Психологічний аналіз доверия освіщенню проблем мігрантів новостними медиа..... 15

Долинська Л. В., Пенькова О. І. Психологічні закономірності становлення процесу самовдосконалення у системі сімейно-ціннісних орієнтацій..... 24

Донець С. І. Духовний розвиток особистості у кризі входження у дорослість (теоретичний аналіз питання)..... 32

Лелюх-Степанчук О. О. Гендерні особливості розвитку емоційного інтелекту особистості..... 38

Поліщук Д. С. Становлення та розвиток самостійності як психологічна проблема..... 45

Саламова Камалія, Керимова Севиндж. Роль національно-духовних цінностей в процесі формування сім'ї..... 53

Шевчишена О. В. Моніторинг якості шкільної освіти: проблеми та перспективи впровадження..... 57

Чернякова Г. А. Теоретичні підходи до вивчення проблеми особливостей впливу батьківських копінг-стратегій на становлення особистості дитини..... 64

● **Чорна І. М., Чорний М. М.** Ергономіка структури психотерапевтичної бесіди..... 73

● **Чорна І. М., Чорний М. М.** Методологія застосування прийомів інтерв'ювання клієнта в психотерапії..... 82

● **Чорна І. М., Чорний М. М.** Основні прийоми застосування психотехнологій в психотерапевтичній бесіді..... 89

Розділ II. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Богучарова О. І., Труляєв Р. О. Психологічні особливості позитивної Я-концепції вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів..... 99

Дзюбенко О. А. Виникнення панічних атак в юнацькому віці як наслідок труднощів соціально-психологічної адаптації особистості..... 107

Чорна І. М., Чорний М. М. Методологія застосування прийомів інтерв'ювання клієнта в психотерапії. У статті здійснено контент аналіз наукових теорій по проблемі особливостей застосування прийомів інтерв'ювання клієнта в психотерапії. Розкрито основну мету психотерапевтичного інтерв'ювання, методу клінічної бесіди, клініко-психонаталогічного інтерв'ю та патапсихологічного інтерв'ю. Проаналізовано відмінності методу психотерапевтичного інтерв'ювання від клінічної бесіди, клініко-психонаталогічного інтерв'ю та патапсихологічного інтерв'ю. Систематизовано типові особливості застосування прийомів інтерв'ювання клієнта психотерапевтом. Узагальнено різні теоретичні підходи до проблеми застосування методології психотерапевтичного інтерв'ювання в психотерапевтичній практиці. Розкрито структуру, технологію та основні прийоми, які доцільно застосовувати в психотерапевтичному інтерв'юванні. Прокоментовано зміст вербального та невербального рівнів взаємодії в психотерапевтичному інтерв'юванні. Розкрито маркери не конгруентної поведінки клієнта та вибір тактики психотерапевта у такій ситуації. Вказано на застереження у роботі психотерапевта із поверхневими та глибинними особистісними структурами психіки людини.

Проаналізовано основні фактори ефективності застосування методології інтерв'ювання в психотерапевтичній практиці. Систематизовано основні професійно необхідні здібності, якості, вміння, навички, які необхідно застосовувати в реалізації прийомів методології психотерапевтичного інтерв'ювання в психотерапевтичній практиці. Проведено контент аналіз різних теоретичних підходів до розкриття змісту базових психологічних якостей, властивостей психіки та їх ролі в психотерапевтичному інтерв'юванні. Розкрито зміст, роль та механізм впливу основних якостей та властивостей на результат, ефективність психотерапевтичного втручання в цілому, у тому числі, зони ризику розвитку можливих негативних наслідків. Розкрито суть та значення конгруентної, ефективної поведінки психотерапевта. Прокоментовано технологію пред'явлення себе клієнту, особливості застосування прийому саморозкриття психотерапевта.

Ключові слова: інтерв'ювання, клінічна бесіда, клініко-психонаталогічне інтерв'ю, патапсихологічне інтерв'ю, інтуїція, емпатія, симпатія, аперцепція, рефлексія.

Постановка проблеми. В психотерапевтичній практиці, в психіатрії та наркології активно використовуються клінічна бесіда, клініко-психонаталогічне інтерв'ю, патапсихологічне інтерв'ю та психотерапевтичне інтерв'ювання. Психотерапевтичне інтерв'ювання суттєво відрізняється від методу клінічної бесіди, клініко-психонаталогічного та патапсихологічного інтерв'ю. Проте, на практиці мають місце випадки, коли дані методи синонімічно підмінюються, що як наслідок нівелює їх ідентичність та психотерапевтичний ефект. Відбувається неоправдана асиміляція технологічно різних методів.

Аналіз наукових досліджень. Проблема психотерапевтичного інтерв'ювання знайшла своє відображення у наукових роботах Р. Г. Абраменко, Л. Ф. Бурлачука, А. Н. Голика, В. Н. Гришко, С. Г. Демченко, Ю. Г. Демянова, І. Л. Добротворського, Б. Д. Карвасарського, В. Т. Кондратенко, В. В. Макарова, С. О. Розенблата, І. М. Чорної.

Мета статті: проаналізувати відмінності психотерапевтичного інтерв'ювання від методу клінічної бесіди, клініко-психонаталогічного інтерв'ю, патапсихологічного інтерв'ю, розкрити

методологію інтерв'ювання та основні фактори ефективності його застосування в психотерапевтичній практиці.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. Методи клінічної бесіди, клініко-психонаталогічного та патапсихологічного інтерв'ю переслідують основну мету: відтворити картину страждань чи хвороби, отримати достовірну та точну інформацію. Проте, переживання пацієнта, його суб'єктивний внутрішній світ, глибинний особистісний рівень залишаються поза увагою спеціаліста [5; 6; 7].

Мета інтерв'ювання в психотерапії полягає в його терапевтичному ефекті, у виявленні психологічних проблем, їх аналізі та синхронній терапії психічного здоров'я пацієнта. Психотерапевтичне інтерв'ювання — це метод впливу на психіку клієнта, визначений комплекс психотерапевтичних прийомів, спрямований на досягнення визначеної діагностико-терапевтичної, психокорекційної мети. Ще на стадії психодіагностики, психотерапевт вивчає та уже одночасно впливає на внутрішній суб'єктивний світ пацієнта [7].

В психотерапевтичному інтерв'юванні виділяють два рівні взаємодії: вербальний та невербальний:

- вербальний рівень — це словесна та інтонаційна взаємодія. За допомогою слів передається інформація. З допомогою інтонації передається відношення до співрозмовника та інформації;

- невербальний рівень здійснюється за допомогою міміки, пози; вегетативних реакцій шкіри (почервоніння, блідості, сухості, вологості, зміни температури, потовиділення, ін.). У міміці людини особливого значення надають виразу очей, вважається, що з їх допомогою передаються без свідомі переживання, розкриваються істинні почуття [5].

В психотерапевтичному інтерв'юванні важливо ідентифікувати ознаки неконгруентної поведінки клієнта. Основною характерною ознакою неконгруентної поведінки є розбіжності та неспівпадання між змістом інформації та інтонації, якою вона повідомляється. Невідповідність між вербальними та невербальними сигналами інтерв'юваного клієнта. Даний тип поведінки може свідчити про: недовіру до психотерапевта; нещирість; намір скрити справжню суть проблеми; необ'єктивну самооцінку; іронічне, цинічне ставлення до повідомлюваної інформації; небажання клієнта щось змінювати, інше. У випадку ідентифікації маркерів не конгруентної поведінки клієнта, психотерапевт має змінити тактику інтерв'ювання клієнта, в іншому випадку психотерапія буде неефективною.

В процесі психотерапевтичного інтерв'ювання психотерапевт торкається поверхневих та глибинних особистісних структур людини. Поверхневі особистісні структури психіки людини — це обставини, факти, події повсякденного життя людини їх актуалізація не викликає особливих психоемоційних переживань у клієнта. Тоді, як глибинні особистісні структури психіки людини — це життєво важливі обставини, факти, події життя людини, які доволіно, чи мимовільно пацієнт намагався забути; як такі, що викликали болісні переживання, через механізм самозахисту психіки, ймовірно, перейшли у підсвідомість, і їх актуалізація може викликати виразні емоційні реакції та інсайти. Психотерапевту важливо вміти розрізняти типи особистісних структур. При роботі із глибинними особистісними структурами бути максимально тактовним, толерантним, коректним, емпатійним і фахово вести інтерв'ювання, усвідомлюючи, що завдає емоційного болю клієнтові. Виважено приймати рішення про доцільність використання даного прийому, ретельно дотримуватися методології.

Для того, щоб досягнути ефективності в інтерв'ю, психотерапевту необхідно добре вивчити себе самого, особливості своїх психічних процесів та можливостей. Частина психічних процесів має доволіні сегменти, які підкоряються вольовим зусиллям. На решту можна впливати лише опосередковано.

Науковці вважають, що довільними є: сприйняття, пам'ять, свідомість, мислення, воля, уява, мимовільними є: настрої, почуття, емоції, життєвий тонус, енергетичний потенціал, симпатії та антипатії. У ряді випадків мимовільні процеси вдається зробити довільними. Так, тонус та енергетичний потенціал можуть стати довільними в результаті спеціального тренінгу [1; 2; 3; 6].

Важливо вміти мобілізувати свої знання, свій життєвий досвід, адже ми знаємо значно більше, ніж усвідомлюємо. Вміння швидко мобілізувати свої психічні процеси, опосередковано вплинути на мимовільні процеси є важливою професійною навичкою психотерапевта.

Психотерапевту необхідно добре знати особливості розвитку власних базових психологічних якостей: інтуїції, емпатії, аперцепції, симпатії, рефлексивності.

Інтуїція – це осягнення істини без логічного обґрунтування, на основі швидкої вибіркової мобілізації попереднього досвіду, шляхом неусвідомленого його узагальнення.

Інтуїтивний умовивід може випереджувати розвиток тривожності, чи аперцепції. У цих випадках ми говоримо про добре розвинену, швидку інтуїцію. Така інтуїція може давати правильні рішення її важливо використовувати в діагностичному та терапевтичному процесах.

Спеціалісти із добре розвиненою інтуїцією мають більш широкий круг професійних можливостей. Інтуїція може і не проявлятися (мовчазна інтуїція), або ж видавати хибні, дезінформуючі висновки (уражена інтуїція). Коли інтуїція мовчить, спеціаліст залишається позбавленим можливості робити з її допомогою прогностичні висновки, — це збіднює його інструментарій. Спеціаліст, пересвідчившись у тому, що його інтуїція дає хибну інформацію, повинен навчитися відділяти обґрунтовані умовиводи від інтуїтивних, щоб запобігти помилкам. Відомо, що частіш за все інтуїція буває уражена тривогою. Чим вище рівень тривоги, тим менше професійних можливостей у спеціаліста. Причому «вільно плаваюча тривога» найбільш небезпечна у цьому відношенні [3; 4; 5; 6].

Емпатія – це здібність проникати в духовний світ іншої людини. Основна функція емпатії – проникнути та оцінити психічний стан людини. Рівень її розвитку залежить від вроджених здібностей, та може підвищуватись засобами спеціального тренування [5].

Симпатія – це форма співпереживання. У окремого типу людей рівень симпатії настільки високий, що вони настільки часто та інтенсивно співпереживають, що емоції утруднюють процес мислення, погіршують здатність до формування перспективних гіпотез. Для іншого типу здатність до симпатії суттєво підвищує можливість спеціаліста приєднатися, підлаштуватись до пацієнта, що в цілому покращує загальний результат психотерапевтичного втручання. Для третього ж типу людей характерними є холодність, байдужість, низька здібність до співпереживання [5; 6].

Психотерапевту важливо знати наскільки є розвиненою його симпатія, які її коливання, наскільки можливо використовувати її ресурси в терапевтичному процесі не допускаючи професійного виснаження.

Частіш за все у людей, в яких добре розвинена симпатія емпатія розвинена менше. Зокрема, серед жінок частіше спостерігається добре розвинений високий рівень симпатії, тоді як серед чоловіків – високий рівень емпатії. Прийнято вважати, що чим краще розвинена симпатія і гірше емпатія, тим більша ймовірність того, що людина буде обдуреною, і введеною в оману.

Яким би рівнем симпатії ви не відрізнялись, ви, як і кожна людина знаходитеся в полоні попереднього досвіду, під його впливом минулого, тобто в аперцепції.

Під аперцепцією розуміють залежність психічних процесів в даний момент від минулого досвіду, запасу знань, загального змісту духовного життя, актуального психічного стану. Чим більший життєвий досвід людини та її захопленість почуттями, тим більше вона трактує все

нове як уже відоме, знайоме, тобто функціонує по законах аперцепції. Проте, в подіях та явищах оточуючого світу вона бачить лише знайомі, привичні грані. У таких людей відпрацьована спеціальна технологія зведення нового невідомого до звичного старого. Такі люди живуть, керуючись прислів'ям: «все нове – добре забуте старе». Домінуючим у їх психічному житті є Батьківський стан [4; 5; 6].

Професійна підготовка захопленість професією часто підсилюють аперцепцію. На практиці часто буває так, що психіатр, виявивши окремі симптоми шизофренії, всю поведінку хворого всі його психічні стани, процеси розглядає як шизофренічні. Психотерапевт психодинамічного напрямку у своїх пацієнтів часто виявляє сексуальні проблеми. Спеціаліст екзистанційно-гуманістичного напрямку – проблеми змісту життя. Трансактний аналітик бачить психологічні ігри та життєві сценарії. Такий аперцептивний синдром доволі часто має плачевні наслідки. Зокрема, при такій системній помилці клінічний психотерапевт ризикує призначити неправильний курс медикаментозного лікування.

Для хорошого професіонала, що не байдужий до ефективності своєї діяльності важливо враховувати особливості власної аперцепції. Саме аперцепція вагомо затримує розвиток, повертає до минулого, ускладнює розвиток перспектив, визнання нового невідомого. Тільки постійний контроль аперцепції дозволяє виходити з під впливу цієї фундаментальної, консервативної властивості психіки.

Не менш важливою якістю психотерапевта, що здійснює психотерапевтичне інтерв'ю є рефлексія.

Рефлексія – це самопізнання людиною власного внутрішнього світу. Воно здійснюється за допомогою самопізнання, що розкриває внутрішню будову та специфіку душевного та духовного світу людини. Процес рефлексії необхідний психотерапевту для особистісного та професійного росту, самовдосконалення. Без якісного усвідомлення того, як він сприймається пацієнтом, неможливо забезпечити якісний процес психотерапевтичного втручання, зокрема забезпечити психологічну довіру пацієнта до психотерапевта [3; 5; 6].

Науковці виділяють позитивну та негативну рефлексію. Позитивна рефлексія дозволяє виділити власні переваги та недоліки, побачити шляхи розвитку переваг та мінімалізації, подолання недоліків. В результаті чого зберігається та укріплюється позитивний образ власної особистості. При негативній рефлексії характеристики, що трактуються як недоліки, зміцнюють низьку самооцінку. Така людина постійно пам'ятає про свої низькі можливості. Вона надто критична до себе, песимістична в оцінці своїх можливостей [5; 6; 7].

Отже, ефективність психотерапевтичного інтерв'ю в значній мірі залежатиме від того, чи усвідомлює психотерапевт свій духовний та психічний стан; яке враження створюється у співрозмовника, якою є обстановка приміщення в якому проводиться сеанс, інше.

Відпрацювавши власні професійно-необхідні особистісні якості, психотерапевт приступає до відпрацювання власної психотехніки.

Конгруентна, ефективна поведінка терапевта включає: достатній рівень приєднання до співрозмовника; візуальний контакт; адекватну мову жестів; вербальне та невербальне слідування розповіді пацієнта.

Терапевт сидить по відношенню до пацієнта під кутом 45 градусів. Це саме той кут, який дозволяє співрозмовникам якісно спостерігати один за одним, не викликаючи напруження. Нахил корпусу до співрозмовника, природня, розслаблена поза свідчить про зацікавленість та спокійну впевненість. Такий стан називається «уважна релаксація». В такому стані психотерапевт добре бачить та чує, уважно та повноцінно сприймає всю інформацію, що поступає від співрозмовника.

Вербальна інформація передається із відповідною інтонацією. Інформація забезпечує зміст повідомлення, а інтонація показує як відноситися до неї.

Невербальний рівень взаємодії: міміка, пантоміміка, пози, вегетативні реакції, пульс, частота дихання, запахи, – все це повинно відповідати одне одному, вербальному рівню, чим створювати гармонію конгруентної поведінки психотерапевта.

Під час інтерв'ю психотерапевт продукує одну за одною ряд проміжних гіпотез. Їх призначення – стимулювати мислення, уяву, внутрішню психічну роботу. Пацієнту зміст гіпотез не повідомляється. Конгруентна, ефективна поведінка призводить до того, що психотерапевт повністю занурюється в бесіду, при чому його ресурси використовуються найраціональніше. Сприятливі, чи не сприятливі ефективній, конгруентній взаємодії можуть ситуації коли співрозмовники однієї статі, близькі за віком, соціальним статусом, чи іншим характеристиками [1; 2; 3; 7].

В психотерапевтичному інтерв'юванні застосовують технологію пред'явлення себе клієнту. Терапевту важливо, перш за все, добре знати себе самого. Адже у кожній людини свій стиль взаємодії із іншими людьми. Ті, що задумуються над, своїми ресурсами, творчими можливостями, особистісним ростом, прагнуть до самовдосконалення і, як правило, починають із себе [6].

Спеціалісти обмежують свою творчість, не наважуючись ризикувати, відчуваючи невпевненість у своїх силах, і як результат – неповна самореалізація, неефективність психотерапевтичних заходів, розчарування, депресія. Найкращим засобом від розчарування та професійного виснаження є особистісний та професійний розвиток. Загалом, спеціалістів можна умовно поділити на тих, які прагнуть до загального впорядкування, відпрацювання усіх деталей, до захищеного, безпечного способу життя, та на тих, які прагнуть до творчості, шукають принципові рішення, готові до імпровізації.

Важливе значення для ефективності інтерв'ювання має прийом саморозкриття психотерапевта. Прийом саморозкриття полягає у тому, що психотерапевт може коментувати окремі випадки із професійного досвіду, ділитися власними переживаннями, з метою досягнення ефективного рівня приєднання до репрезентативної системи клієнта. Прийом використання висловів за принципом «Я» - конструкції сприяє досягненню більш близьких стосунків з клієнтом. Дозволяє відрегулювати психоемоційний стан, повірити в реальність вирішення своєї проблеми. Проте, даний прийом необхідно використовувати із особливою обережністю. Він змінює образ психотерапевта в очах пацієнта та може спровокувати перехід площини стосунків з професійних на рівень особистісних, що є не рекомендованим. Розвивається ризик ускладнення здійснення технології від'єднання психотерапевта від клієнта [5;6].

Висновки. В результаті теоретичного аналізу наукової літератури встановлено:

1. Мета клінічної бесіди полягає у отриманні достовірної інформації про клієнта, його психоемоційний стан.
2. Мета психотерапевтичного інтерв'ювання полягає у його терапевтичному ефекті.
3. В психотерапевтичному інтерв'юванні розрізняють: вербальний та невербальний рівні взаємодії; конгруентну та не конгруентну поведінку пацієнта (психотерапевта); особистісні та глибинні структури особистості.
4. Основними факторами ефективності психотерапевтичного інтерв'ювання є: досконале знання власних психологічних особливостей, базових психологічних якостей; вміння керувати ними; достроково припиняти довготривалі емоційні сигнали та контролювати прояв короткочасних; високий рівень розвитку професійно необхідних якостей; високий рівень приєднання до репрезентативної системи клієнта; професійне застосування прийому

представлення себе пацієнту, прийому саморозкриття; вмiле застосування технiки «Я» - методологiї застосування психотерапевтичної бесiди в практицi психотерапевта.

Лiтература

1. Бурлачук Л. Ф. Основы психотерапии: учебн. Пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Социальная педагогика» / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Ника-Центр, 2001. – 320 с.
2. Голик А. Н. Введение в педагогическую психиатрию: Учебн. пособие / А. Н. Голик. – М.: УРАО, 2000. – 104 с.
3. Демьянов Ю. Г. Основы психопрофилактики и психотерапии: Пособие для студентов психологических факультетов / Ю. Г. Демянов. – СПб.: Паритет, 1999. – 224 с.
4. Добротворский И. Л. Новейшие психотехнологии влияния на людей / И. Л. Добротворский. – М., 2002. – 240 с.
5. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / Б. Д. Карвасарский. – СПб.: ЗАО «Изд-во «Питер», 1999. – 752 с.
6. Макаров В. В. Избранные лекции по психотерапии / В. В. Макаров. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 432 с.
7. Чорна І. М. Основы психотерапiї: навч.-метод. посiбн. / І. М. Чорна. – Тернопiль: ТНПУ iм. В.Гнатюка, 2013. – 184 с.

Транслiтерацiйний переклад лiтературних джерел

1. Burlachuk L. F. Основы psykhoterapyu: uchebn. Posobyе dlia studentov vuzov, kotorye obuchaiutsia po spets. «Psykhohohyia», «Sotsyalnaia pedahohyuka» / L. F. Burlachuk. – K.: Nyka-Tsentr, 2001. – 320 s.
2. Holyk A. N. Vvedenye v pedahohycheskuiu psykhyatryiu: Uchebn. posobyе / A. N. Holyk. – M.:URAO, 2000. – 104s.
3. Demianov Yu. N. Основы psykhoprofylaktyky y psykhoterapyu: Posobyе dlia studentov psykhohohycheskykh fakultetov / Yu. N. Demianov. – SPb.: Parytet, 1999. – 224 s.
4. Dobrotvorskyi Y. L. Noveishye psykhotekhnolohyy vliyaniya na liudei / Y. L. Dobrotvorskyi. – M., 2002. – 240 s.
5. Karvasarskyi B. D. Psykhoterapevtycheskaia entsyklopediia / B. D. Karvasarskyi. – SPb.: ZAO «Yzd-vo «Pyter», 1999. – 752s.
6. Makarov V. V. Yzbrannyye lektsyy po psykhoterapyu / V. V. Makarov. – [2-е yzd., pererab. y dop.]. – M.: Akademicheskyi proekt; Ekaterynburh: Delovaia knyha, 2000. – 432 s.
7. Chorna I. M. Osnovy psykhoterapii: navch.-metod. posibn. / I. M. Chorna. – Ternopil: TNPU im. V.Hnatiuka, 2013. – 184 s.

Черная И. М., Чорный М. М. **Методология применения приемов интервьюирования клиента в психотерапии.** В статье осуществлен контент анализ научных теорий по проблеме особенностей применения приемов интервьюирования клиента в психотерапии. Раскрыто основную цель психотерапевтического интервьюирования, метода клинической беседы, клинико-психологического и патапсихологического интервью. Проанализированы

различия метода психотерапевтического интервьюирования от клинической беседы, клинико-психонатологического интервью и патопсихологического интервью. Систематизированы типичные особенности применения приемов интервьюирования клиента психотерапевтом. Обозначены различные теоретические подходы к проблеме применения методологии психотерапевтического интервьюирования в психотерапевтической практике. Раскрыта структура, технология и основные приемы, которые целесообразно применять в психотерапевтическом интервьюировании. Прокомментировано содержание вербального и невербального уровней взаимодействия в психотерапевтическом интервьюировании. Раскрыты маркеры неконгруэнтного поведения клиента и выбор тактики психотерапевта в таких ситуациях. Указано на предостережения в работе психотерапевта с поверхностными и глубинными личностными структурами психики человека. Проанализированы основные факторы эффективности применения методологии интервьюирования в психотерапевтической практике. Систематизированы основные профессионально необходимые способности, качества, умения, навыки, которые необходимо применять в реализации приемов методологии психотерапевтического интервьюирования в психотерапевтической практике. Проведен контент-анализ различных теоретических подходов к раскрытию содержания базовых психологических качеств, свойств психики и их роли в психотерапевтическом интервьюировании. Раскрыто содержание, роль и механизм влияния основных качеств и свойств на результативность психотерапевтического вмешательства в целом, в том числе, зоны риска развития возможных негативных последствий. Раскрыта суть и значение конгруэнтного эффективного поведения психотерапевта. Прокомментировано технологию предъявления себя клиенту, особенности применения приема самораскрытия психотерапевта.

Ключевые слова: интервьюирование, клиническая беседа, клиничко-психонатологичне інтерв'ю, патопсихологічне інтерв'ю, інтуїція, емпатія, симпатія, аперцепція, рефлексія.

Chorna I. M., Chorny M. M. Methodology of application of methods of client interviewing in psychotherapy. The article deals with the content analysis of scientific theories of the problem of the peculiarities of the application of client interviewing techniques in psychotherapy. The main purpose of psychotherapeutic interviewing, the method of a clinical interview, clinico-psychonatal interview and patopsychological interview are revealed. The differences between the method of psycho-therapeutic interviewing from the clinical interview, the clinico-psychonatal interview and the patopsychological interview are analyzed. The typical features of the application of methods of interviewing a client by a psychotherapist are systematized. Generalized different theoretical approaches to the problem of applying the methodology of psychotherapeutic interviewing in psychotherapeutic practice. The structure, technology and basic techniques that are expedient to apply in psychotherapeutic interviewing are revealed. The content of verbal and nonverbal levels of interaction in psychotherapeutic interviewing is commented. Markers of non-congruent behavior of a client and the choice of tactics of the therapist in such a situation are revealed. It is indicated on the warnings in the work of the therapist with superficial and deep personal structures of the human psyche.

The main factors of effectiveness of the methodology of interviewing in psychotherapeutic practice are analyzed. The basic professionally necessary abilities, qualities, skills, skills which are to be used in the implementation of methods of psychotherapeutic interviewing in psychotherapeutic practice are systematized. Conducted content analysis of various theoretical approaches to the disclosure of the content of basic psychological qualities, properties of the psyche and their role in psychotherapeutic interviewing. The content, role and mechanism of influence of the main qualities and properties on the

result, efficiency of psychotherapeutic intervention in general, including the zone of risk of development of possible negative consequences, are revealed. The essence and meaning of congruent, effective behavior of the therapist are revealed. Commented the technology of presenting to the client, especially the application of self-disclosure of the therapist.

Keywords: interviewing, clinical interview, clinico-psychonatal interview, patapsychological interview, intuition, empathy, sympathy, apperception, reflection.

Відомості про авторів:

Чорна Ірина Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, irynachorna-@ukr.net

Чорний Михайло Михайлович – магістрант юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету м. Тернопіль, Україна, mc_admin2142@rambler.ua

Information about the authors:

Chorna Iryna – candidate of psychological sciences, associate professor of practical psychology of Ternopil national pedagogical university named after Vladimir Gnatyuk, Ternopil, Ukraine, irynachorna-@ukr.net

Chorniy Mykhailo – magistrate of the law faculty of Ternopil national economic university, Ternopil, Ukraine, mc_admin2142@rambler.ua

Статтю подано до друку 24.05.2018.

УДК 159.91

© І. М. Чорна, М. М. Чорний, 2018

І. М. Чорна, М. М. Чорний (м. Тернопіль)

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ У ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІЙ БЕСІДІ

Чорна І. М., Чорний М. М. Основні прийоми застосування психотехнологій в психотерапевтичній бесіді. В статті проаналізовано різні наукові теорії та підходи до проблеми використання в психотерапії психотерапевтичної бесіди. Систематизовано та розкрито зміст основних психотехнологій, які використовуються у ході психотерапевтичної бесіди з клієнтом, а саме: психотехнологію вербалізації проблеми, психотехнологію слухання, психотехнологію мовчання, психотехнологію відображення почуттів, психотехнологію роботи із проблемами пацієнта, психотехнологію зведення проблеми до внутрішньо-особистісної, психотехнологію відділення проблем від особистості пацієнта, психотехнологію доведення проблеми до її логічного завершення, вирішення; психотехнологію розширення, психотехнологію інтерпретацій, психотехнологію поради, психотехнологію розширення. Розроблено, апробовано та розкрито методологію застосування психотехнологій. Розроблено рекомендації для практичного використання психотехнологій, прийомів їх реалізації у відповідності до науково-методичних вимог та врахуванням психотерапевтичної специфіки і особливостей роботи із клієнтом в процесі психотерапевтичної бесіди. Проаналізовано та розкрито суть основних прийомів для ефективного застосування психотерапевтичних технік, а саме: прийом інтерпретованого повтору вербалізації; прийоми активного вислуховування; прийоми емоційної стабілізації клієнта; прийом психоемоційної розрядки, або ж психоемоційної провокації; прийом вербалізації почуттів; прийом візуалізації почуттів; прийом саморозкриття із властивою емоційністю, щирістю, спонтанністю; прийом репрезентативного саморозкриття;